

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شیخ انصاری (ره) می فرماید: « مسئله: المحکی عن جماعة، منهم: السيد عميد الدين والفاضل المقداد والمحقق والشهيد الثانيان: اعتبار العربية في العقد؛ للتأسي، كما في جامع المقاصد، ولأن عدم صحته بالعربي غير الماضي يستلزم عدم صحته بغير العربي بطريق أولى. وفي الوجهين ما لا يخفى. وأضعف منهما: منع صدق العقد على غير العربي مع التمكن من العربي. فالأقوى صحته بغير العربي ». اگر بنا باشد صیغ عقود حتماً به عربی خوانده شوند با توجه به اینکه لغات مختلفی در جهان وجود دارد و از طرفی اسلام یک دین جهانی و برای همه مردم می باشد چنین چیزی با سهولت اسلام جور در نمی آید لذا این قول (لزوم عربیت و ماضویت) ضعیف است و در حال حاضر مطرح کردن این بحثها به طور مفصل ثمره ای ندارد.

حضرت امام (ره) بحثی را مطرح کردند و آن این بود که آیا قبول نیز جزء و رکنی از عقود است یا اینکه ایجاب به تنهایی کافی می باشد؟ ایشان در ص ۳۲۵ از جلد اول کتاب بیعشان می فرماید: هر چند که در میان مردم متعارف است که عقود را به ایجاب و قبول می خوانند ولی تقوّم عقد فقط به همان ایجاب می باشد زیرا در معاملات دو چیز لازم است؛ اول اصل معنی و قصد و اراده طرفین، و دوم إنشاء آن معنی، که این با ایجاب محقق می شود و دیگر نیازی به قبول نیست.

حضرت امام (ره) برای اثبات این مطلب (عدم نیاز به قبول) به چند روایت استناد کردند؛ اول خبر ۳ از باب ۱ از ابواب عقد النکاح، خبر این است: « مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ (ع) قَالَ جَاءَتْ امْرَأَةٌ إِلَى النَّبِيِّ ص فَقَالَتْ زَوَّجَنِي فَقَالَ مَنْ لِهَذِهِ فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ مَا تَعْطِيهَا قَالَ مَا لِي شَيْءٌ إِلَّا أَنْ قَالَ فَقَالَ أَوْ تَحْسِنُ شَيْئاً مِنْ

الْقُرْآنِ قَالَ نَعَمْ قَالَ قَدْ زَوَّجْتُكَهَا عَلَيَّ مَا تَحْسِنُ مِنَ الْقُرْآنِ فَعَلَّمَهَا إِيَّاهُ ». بیغمبر (ص) از طرف هردو نفر آنها وکیل شدند ولی فقط لفظ ایجاب را بیان کردند و فرمودند: « زَوَّجْتُكَهَا عَلَيَّ مَا تَحْسِنُ مِنَ الْقُرْآنِ فَعَلَّمَهَا إِيَّاهُ » و دیگر لفظ قبول را بیان نکردند که از آن استفاده می شود که در عقود فقط إنشاء ایجاب کافی است و دیگر إنشاء قبول لازم نیست، البته آن شخص قابل باید راضی باشد ولی إنشاء قبول توسط او لازم نیست.

خبر بعدی خبر ۱ از باب ۱ از ابواب عقد نکاح می باشد، خبر این است: « محمد بن علی بن الحسین باسناده عن زرارة بن أعين عن أبي عبد الله (ع) في حديث خلق حواء و تزويج آدم بها: أن الله عزوجل قال له: اخطبها إليّ، فقال: يا ربّ فإني أخطبها إليك - إلى أن قال: - فقال الله عزوجل: قد شئت ذلك و قد زوّجْتُكَهَا فَضَمَّهَا إِلَيْكَ ». حضرت امام (ره) این خبر را ذکر نکرده اند ولی ما دیدیم که به این خبر نیز می شود استدلال کرد، این روایت درباره خلق حواء و تزویج او به آدم می باشد که بسیار مفصل است و همانطور که می بینید بعد از خواستگاری آدم حواء را، خداوند متعال با توجه به ولایتی که بر حواء دارد او را به عقد آدم در آورده منتهی در صیغه ای که خوانده فقط لفظ ایجاب را بیان کرده و فرموده: « زَوَّجْتُكَهَا فَضَمَّهَا إِلَيْكَ » و دیگر لفظ قبول در عقد ذکر نشده بلکه به همان ایجاب اکتفاء شده و خداوند متعال با اینکه بر حواء ولایت دارد ولی به اونگفته که این عقد را قبول کن بلکه به همان ایجاب اکتفاء نموده.

خبر بعدی خبر ۶ از همین باب ۱ می باشد، خبر این است: « وَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ يُونُسَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ سُؤَيْدِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ الْهَيْثَمِ بْنِ جَمِيلٍ عَنْ زُهَيْرِ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ (عَاصِمِ بْنِ ضَمْرَةَ) عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (ع) فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ أَنَّهُ قَالَ لِلْمَرْأَةِ أَلْكَ وَلِيٌّ قَالَتْ نَعَمْ هُوَ لَاءِ إِخْوَتِي فَقَالَ لَهُمْ أَمْرِي فِيكُمْ وَ فِي أُخْتِكُمْ جَائِزٌ قَالُوا نَعَمْ فَقَالَ عَلِيُّ (ع) أَشْهَدُ اللَّهَ وَ أَشْهَدُ مَنْ حَضَرَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَنِّي قَدْ زَوَّجْتُ هَذِهِ الْجَارِيَةَ مِنْ هَذَا الْغُلَامِ بِأَرْبَعِمِائَةِ دِرْهَمٍ وَ النَّقْدُ مِنْ مَالِي ». همانطور که می بینید در این روایت نیز در اجرای صیغه عقد به لفظ ایجاب اکتفاء شده، زَوَّجْتُ

ایم که در بیع و امثال آن ماضی نیست بلکه مضارع و امر و حتی اسم فاعل ذکر شده ، مثلاً در خبری حضرت در مورد بیع تمر فرموده : « أَشْتَرِي مِنْكَ هَذِهِ الرُّطْبَةَ مِنْ هَذَا النَّخْلِ » « أَشْتَرِي مِضْرَاعٍ مِتَكَلِّمٍ وَحِدَةٍ مِی بَاشَد كَه حَضْرَتِ اَنْ رَا كَافِي دَانِسْتَه ، وَیَا دَر خَبْر دِیْگَرِی كَه دَر بَاب ۸ اَز ابواب مِضْرَاعِه وَ مَسَاقَاتِ وَسَائِلِ دَكْر شَدَه حَضْرَتِ فَرْمُودَه اَكْر خَوَاسْتِیْدِ مِضْرَاعِه كَنِیْد : « يَقُولُ لِصَاحِبِ الْاَرْضِ : اُزْرِعْ فِی اَرْضِكَ وَ لِكَ مِنْهَا كَذَا وَ كَذَا » كَه دَر اِیْنِجَا نِیْزِ مِضْرَاعٍ مِتَكَلِّمٍ وَحِدَةٍ بَه كَار بَرْدَه شَدَه ، وَ هَمِچْنِیْنِ دَر خَبْر ۲ اَز بَاب ۹ اَز ابواب مَسَاقَاتِ نِیْزِ كُفْتَه شَدَه : « اِسْقِ هَذَا الْمَاءَ وَامْرَهُ وَ لِكَ نِصْفَ مَا خَرَجَ » خُوب دَر اِیْنِجَا نِیْزِ حَضْرَتِ فَعْلِ اَمْرٍ بَه كَار بَرْدَه ، وَ یَا دَر خَبْر دِیْگَرِی كَه اَز اِمَامِ كَاطِمِ (ع) نَقْلِ شَدَه حَضْرَتِ دَر بَارَه بِیْعِ كَنِیْزِی كَه فَرَار كَرْدَه فَرْمُودَه بَه صَاحِبِشِ بَگُو : « أَشْتَرِي مِنْكُمْ جَارِيَتَكُمْ فَلَانَةَ » كَه دَر اِیْنِجَا نِیْزِ حَضْرَتِ فَعْلِ مِضْرَاعٍ مِتَكَلِّمٍ وَحِدَةٍ بَه كَار بَرْدَه ، خَلَاصَه اِیْنِكَه اَز رَوَايَاتِ مَا اسْتَفَادَه مِی شُود كَه لَازِم نِیْسْت كَه حَتْمَا صِیْغَه عَقْدِ بَا فَعْلِ مَاضِیِ خُوانْدَه شُود بَلَكَه مِضْرَاعٍ وَ اَمْرٍ وَ حَتْمَا اسْمِ فَاعِلِ نِیْزِ كَافِي مِی بَاشَنْد ، بَقِیَه بَحْثِ بَمَانْدِ بَرَایِ جَلْسَه بَعْدِ اِنْ شَاءَ اللهُ ...

والحمد لله رب العالمين أولاً و آخراً و صلى الله على

محمد و آله الطاهرين

گاهی مثل اینجا با من متعدی می شود و کسانی که صیغه عقد می خوانند نیز احتیاطاً زَوْجَتْ رَا بَا مِنْ مِتَعْدِی مِی كَنْنَد وَ مِی كُوبِیْنَد زَوْجَتْ هَذَه مِنْ هَذَا ، وَ گَاهِی بَا دُو مَفْعُولِ مِتَعْدِی مِی شُود مِثْلَا دَر سُورَه اِحْزَابِ كُفْتَه شَدَه : « فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكُهَا » كَه دَر اِیْنِجَا زَوْجَ بَا دُو مَفْعُولِ كَ وَ هَا مِتَعْدِی شَدَه اَلْبَتَه مَا بَه اِیْنِ آیه بَرَایِ مَانَحْنِ فِیْه اسْتِشْهَادِ نَمِی كَنِیْمِ زِیْرَا مَرْبُوطٌ بَه یَكِ قِصْهٍ وَ مَطْلَبِ خَاصِی مِی بَاشَد .

خبر بعدی خبر ۹ از همین باب ۱ می باشد ، خبر این است : « وَ عَنْ بَعْضِ اصْحَابِنَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حَسَّانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَثِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ لَمَّا ارَادَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَنْ يَتَزَوَّجَ خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ اَقْبَلَ اَبُو طَالِبٍ ثُمَّ ذَكَرَ خَطْبَتَهُ اِلَيْهِ اَنْ قَالَ فَقَالَتْ خَدِيجَةُ قَدْ زَوَّجْتُكَ يَا مُحَمَّدُ نَفْسِي وَ الْمَهْرُ عَلَيَّ فِی مَالِي الْاَحْدِيثِ » . دَر اِیْنِ خَبْرِ نِیْزِ بَه لَفْظِ اِیْجَابِ اِكْتِفَاءِ شَدَه وَ حَضْرَتِ خَدِیْجَه (س) فَرْمُودَه : « قَدْ زَوَّجْتُكَ يَا مُحَمَّدُ نَفْسِي » وَ دِیْگَرِ لَفْظِ قَبُولِ دَكْرِ نَشَدَه .

خبر بعدی خبر ۱۰ از همین باب ۱ می باشد ، خبر این است : « مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُوسَى بْنِ سَعْدَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَنَّهُ سَأَلَهُ عَنِ الْمُتَعَةِ كَيْفَ اِتَزَوَّجَهَا وَ مَا اَقُولُ قَالَ تَقُولُ لَهَا اِتَزَوَّجْكَ عَلَيَّ كِتَابَ اللَّهِ وَ سُنَّةَ نَبِيِّهِ كَذَا وَ كَذَا شَهْرًا بِكَذَا وَ كَذَا دَرِهَمًا الْاَحْدِيثِ » . دَر اِیْنِ خَبْرِ نِیْزِ حَضْرَتِ طَرِیْقَه خُوانْدَنْ صِیْغَه عَقْدِ مَوْقْتِ رَا بَه مَا یَاَدِ مِی دَهْد كَه دَر اَنْ بَه لَفْظِ اِیْجَابِ اِكْتِفَاءِ شَدَه . خُوب بَا تَوْجِه بَه اِیْنِ رَوَايَاتِ مَطْلَبِ اِمَامِ (رَه) كَه فَرْمُودَنْدِ دَر عَقْدِ رَكْنِ تَنْهَا اِیْجَابِ اسْتِ بَرَایِ مَا رُوشَنِ شَدِ وَ وَقْتِی تَنْهَا اِیْجَابِ دَر نِكَاحِ كَافِي بَاشَدِ دَر عَقُودِ دِیْگَرِ نِیْزِ هَمِیْنِ طُورِ مِی بَاشَدِ وَ ظَاهِرَا حَرْفِ اِیْشَانِ دَر سْتِ اسْتِ وَ نَوْعِی اِبْتِكَارِ دَر بَحْثِهَایِ فِقْهِي مِی بَاشَد .

همانطور که عرض شد شیخ انصاری (ره) بحثهای مفصلی را درباره عربیت و ماضویت و تقدیم ایجاب بر قبول و امثال ذلك مطرح کرده و اقوال زیادی را از علماء در این رابطه نقل کرده و اصرار دارد که عقد باید ماضی باشد ، اما بنده عرض می کنم که اولاً ما تابع اطلاعات عمومات هستیم و ثانیاً ما در اینجا روایاتی ذکر کرده